

Vargen: Hatad och älskad

Inledning

Vargen, bara ordet varg väcker känslor hos nästan varje person. Ilska, hat, rädsla, kärlek, hopp, frihet är bara några av känslorna som väcks. Varje person har alltid och kommer alltid att ha något att säga om detta djur. Trots detta så är det förvånansvärt få människor som verkligen vet något om detta otroligt skygga djur. Det är även människor, dock inte så många, som inte vet eller vägrar tro att vargen är stamfadern till alla våra olika hundraser som lever sida vid sida med oss runt om i världen.

Vargen jagar en mängd olika djur, beroende på vad som finns tillgängligt. Vid brist på föda måste vargen, liksom alla andra rovdjur, ta större risker för att försöka få föda, vilket kan leda till att vargen kommer allt närmare människan. De största motståndarna är ju ändå familjer med tamboskap, till exempel får och renar. Att vargen faktiskt attackerar tamboskap är självklart ett stort problem, inte minst ekonomiskt men även känslomässigt för ägarna. När man hittar ett litet lamm liggandes alldeles blodigt vid en sten så väcker det självklart ett starkt hat mot förövaren, vilket skulle kunna vara vargen men mycket väl skulle det även kunna vara en hund eller ett annat djur.

Behöver vi ”skydda” oss mot vargen? Vad är vargen för ett slags djur? Och hur ser dess beteende ut?

Bakgrund

Namnet varg kommer från det forngermanska språket med betydelsen ”dråpare” eller ”strypare”. Ulv är ett annat namn för vargen som man använde förr tillbaka och har ett indoeuropeiskt ursprung som där betyder ”rivande djur” eller ”rovdjur”. På isländska säger man Vargr som betyder ”fredlös man”. Namnet varg, som vi använder idag, började man säga istället för ulv och blev ett så kallat noanamn. Man trodde att genom att säga till exempel ”var rädd om dig och se upp för ulven” så skulle det ge otur och locka till sig vargen. Så man började använda olika noanamn istället och kallade ulven för varg. Andra vanliga noanamn är/var ”gråben”, ”tasse”, ”tusse” eller ”gullfot” med flera.

Utseende

En varghane kan bli så hög som 90 cm och kan väga ca 40 – 50 kg. Honorna är mindre både till längd och vikt där medelvikten är ca 34 kg. Vargens tänder är utformade till att äta kött i alla dess former. De fyra grova och långa hörntänderna används för att greppa tag och döda ett byte. Vargen har en perfekt utformad vinterpäls för att lätt klara av kyla på -40°C. Färgen på pälsen kan vara allt mellan helsvart till att vara helvit, men ofta i många olika kombinationer av dessa. En fullvuxen hane lämnar spår som är ca 10 -12 cm stora och stegländen kan vara ca 140 – 200 cm, vilket skiljer sig markant från till exempel rävens steglängd som är ca 80 cm. En varg kan springa upp till 65 km/t men dock bara i några kilometer. Det vargen är känd för är dock dess vägvinnande trav som gör att vargen nästan flyter fram i skogarna och kan göra så i många mil i sträck med en fart på ca 6 – 10 km/t.

Utbredning

Det förr så spridda djuret har nu försvunnit från sina forna jaktmarker främst på grund av människans framfart. Vargen kan leva på en mängd olika platser världen över, öknen, skogen, bergen på tundran bara det finns mat.

Man räknar med att det finns ca 250 000 vargar i världen. Den lever då främst i Nordamerika, Europa och i Asien. I Sverige och Norge tillsammans uppskattade man antalet vargar år 2007 till ca 180 djur. I Finland tror man att det finns ca 250 vargar. Bara i Kazakstan dock finns det så många som 90 000 vargar. I USA uppskattar man det finns ca 9500 vargar. I Kanada ca 60 000.

Acceptansen för varg skiljer sig från land till land. I Sverige har det nästan alltid varit ett starkt motstånd mot vargen och den ansågs utrotad på 1960-talet. I andra länder har man sedan länge accepterat vargens närvaro. Även rädslan skiljer sig markant från land till land. I vissa länder är man rädd men i andra länder vet man sedan länge att vargen inte är ett direkt hot och man har till och med barn som herdar vars uppgift är att jaga bort vargen då den påträffas bland tamboskapen. I ett land som Kazakstan som har otroligt många vargar beundrar människorna på landsbygden vargen. Länder med en rik vargstam verkar ofta ha större acceptans för vargen, medans länder med en liten eller ingen alls ofta har liten acceptans för den.

Flocken

Vargen är ett socialt och intelligent djur. För vargen är flocken viktig då vargen redan i valpstadiet bygger starka band till medlemmarna i den. Men flocken är också viktig vid jakt då det ger en större möjlighet till att jaga byten som älg och bison och andra stora djur. En flock vargar består oftast endast av familjemedlemmar, undantag finns då okända vargar har ”adopterats” till en flock. I flocken har alla medlemmar en specifik plats som kan liknas till en slags hierarki men inte en sådan hierarki som kan hittas inom det militära där alla medlemmar kan klättra i rang och tillslut ta över flocken.

Flocken styrs av ett alfapar, alfahannen och alfahonan, de är de enda som parar sig och får avkomma (undantag finns dock då fler än en hona fått avkomma). De nästa i led i flockens hierarki är alfaparets ungar. Platserna ungarna får i hierarkin bestäms troligen redan i den tidigare delen i valpstadiet, dock så är åldern en betydande del där de äldre bestämmer över de yngre. Inom flocken sker det sällan några slagsmål, istället visar vargarna sin dominans och underlägsenhet över de andra genom sitt kroppsspråk. Ungarna lämnar oftast flocken för att själva bilda flockar och själva få statusen som alfa detta gör det alltifrån de blivit könsmogna (sker vid ca 22 månaders ålder) till att de blivit så gamla som tre år, ibland inte alls.

Kommunikation

Vargens sätt att kommunicera är invecklat och svårt för forskare att tyda. Detta medför ju även att vi har väldigt svårt att förstå vad vargen menar då en signal kan betyda flera saker än en beroende på situation. I en situation så kanske vargen reser ragg, sträcker på svansen, visar tänderna och skäller lite lätt samtidigt som den morrar. Detta kopplas självklart till en aggressiv varg som demonstrerar sin styrka. Men i en annan situation kanske vargen sträcker

på svansen, skäller och morrar lite lätt men den här gången så är vargen glad och uttrycker istället sin glädje till den som den nyss träffat. Självklart så skiljer till exempel vargens morrande åt i de olika situationerna och även fler saker, men detta kan vara svårt att se för den som inte är van att tyda dessa signaler.

Man vet dock att vargarna främst använder sig utav tre olika kommunikationssätt, kroppsspråk, lukt och olika slags läten. Kroppsspråket används som sagt till att visa sin dominans och underlägsenhet. Lukten används även den till olika slags dominansutövningar. Genom att göra urinmarkeringar längsmed flockens revir håller närliggande flockar reda på var och vilken varg som lever där. Lätena som vargen använder är morrandet, skallet och ylandet. Det som används mest är morrandet även det i samband med olika kroppsställningar för att sin dominans. Skallet används främst då vargen blivit överraskad på något sätt (till exempel en björn som plötsligt kommit fram) eller för att varna andra och till att locka till exempel valparna. Ylet används för att samla flocken och leda tillbaka vilsna vargar och även för att varna andra flockar.

Föda

Vargen äter som sagt en mängd olika djur, man har till och med sett dem äta bär. De djur den framförallt jagar är stora byten, ibland nästan 10 gånger större än dem själva. Då är det framförallt byten som älg, bison och myskoxe. Andra bytesdjur är saigaantiloper, hjort, rådjur, harar, sorkar, bäver, råttor och så vidare. När ett stort byte som en älg har dödats så kanske inte vargarna äter upp hela bytet på en gång och lämnar det för att sedan återvända till bytet lite senare och då äta klart. Detta gör att det ofta bara är benrester kvar av, i detta fall, älgen.

Jakt

Vargen bedömer alltid sina byten om det är värt att fälla just det djuret. Det vargen kollar efter är bland annat hälsan på byten, hur starkt det är, har det några skador som skulle hämma djuret, hur gammalt är djuret med mera. Vargen jagar olika djur, stora som små, detta gör att vargen måste kunna behärska många olika slags jaktstrategier, till skillnad från vissa andra stora rovdjur som bara jagar ett slags byte och har då endast en jaktstrategi. Detta gör att vargen först och främst har lättare att klara sig om ett bytesdjur skulle försvinna. Men det som är det mest intressanta är hur vargen klarar av alla dessa olika slags jaktstrategier. I vissa situationer smyger sig vargen fram, den gömmer sig och inväntar rätt tillfälle. Ibland springer den rakt emot bytet och får det på flykt och väntar på att det ska göra ett misstag. Ibland väntar vargen, i bakhåll, på speciella ställen där de vet att bytet så småningom kommer. Ibland driver vargen bytet rakt mot ett bakhåll med en ”vägg” av väntande vargar. Ibland driver vargen sitt byte ut på djup snö, ut mot olika avsatser, ner för branta backar eller ut bland stenar och gropar och andra liknande platser som på något sätt hindrar bytets framfart och ökar risken för skador hos bytet.

Diskussion

Är vargen farlig? En fråga som många frågar sig. Självklart är vargen farlig och skulle i högsta grad kunna fälla och döda en vuxen människa. Men frågan vi ska ställa är inte hur farlig vargen är utan vad skulle hända om du stod öga mot öga med en varg. Det mest sannolika är att du först och främst nog aldrig kommer att stå öga mot öga med en varg, för

vid första antydning på att en människa är i närheten tar vargen en lång omväg för att undvika dig. Men om du då mot förmodan stod öga mot öga med en varg så är fortfarande chansen att den skulle attackera dig väldigt liten. Så ska du vara rädd för vargen när du går i skogen? Nej! Ska du ha respekt för vargen? Ja! Det är fortfarande ett rovdjur som under fel förhållanden skulle kunna attackera och döda dig. Det kan röra sig om en varghona med valpar som du plötsligt skulle "ramla" framför och hon skulle då göra allt för att skydda sina ungar även om det skulle betyda att hon var tvungen att attackera dig och riskera att själv bli skadad eller i värsta fall dödad. Men trots alla dessa möjliga situationer så är du fortfarande ett rovdjur, ett överlägset ett, i varens ögon. Det är betydligt större sannolikhet att du skulle stöta på en hund, som inte alls har samma respekt och rädsla för människan som en varg har. Detta blir även tydligt då man läser antalet människor och barn som blivit attackerade av hundar och blivit skadade och till och med dödade av hunden. Detta har inte hänt med en frisk varg på några hundra år.

Det finns mängder av skrönor och rädda människor som pratat om hur rädda de är för vargen och att deras barn framförallt skulle bli attackerade av en varg. Ett sådant exempel handlade om några föräldrar var jätterädda för att deras barn skulle gå till skolan nu när någon hade sagt att de hade sett en varg i skogarna. Dessa föräldrar var så rädda för detta varghot att de istället tog bilen och skjutsade barnen till skolan. Detta är ett väldigt bra exempel på hur vargen har kommit att vara symbolen för rädsla och hot och tar bort alla slags spärrar för sunt förnuft. För börjar man analysera den verkliga hotbilden för dessa barn så hamnar hotet från vargen väldigt långt ned på den listan. Där till exempel risken att skadas i trafiken är långt mycket större än hotet från vargen. Det är även en större sannolikhet att det var en hund som hade setts i skogen och inte en varg

Nu var detta ett väldigt bra exempel men trots det så är reaktionerna från dessa föräldrar en väldigt vanlig syn på vargen och hoten från den. Anledningen till dessa reaktioner är många, men beror först och främst på okunnighet men även rädsla. En rädsla som blivit inpräntat i våra huvuden allt sedan vi föddes. Allt för ofta har vargen varit symbolen för ondska och hat. I sagor som Rödluvan lär sig barn hur vargen gör allt för att äta upp (den snälla) Rödluvan så att den till och med äter upp (den oskyldiga) farmor och sedan klär ut sig till henne för att lura till sig rödluvan. Tillsist kommer dock jägaren (räddaren i nöden) och jagar bort vargen och än en gång har de goda segrat över de onda. Men varför ogillar så många människor vargen och varför är det så många som är så rädda för den? Inte kan ju alla ha egna förstahandserfarenheter av vargen, inte kan alla ha förlorat tamboskap eller husdjur och inte kan alla ha blivit attackerade av en varg. Denna rädsla är ett stort problem och till viss del kan den spåras till sagor och historier man hörde när man var liten, men den största orsaken till den torde vara okunskap.